

Den gamle Boglade

F. C. Lunds enke

Lillegade 46 . Grenaa

Af Carl Svenstrup

GRENAA

Grenaa Folketidende Bogtrykkeri

1949

Den gamle Boglade

F. C. Lunds enke

Lillegade 46 . Grenaa

Af

Carl Svenstrup

En af det næstforrige slægtleds mest kendte forretninger i Grenaa var Bine Lunds Boghandel.

Den havde til huse i en smuk, gammel bindingsværksgård, som lå på hjørnet af Lillegade og Markstræde, dèr, hvor nu Vestbanekafeen og snedkermester Andreasens butikker befinder sig, altså Lillegade nr. 46.

Bygningen var opført i tiden omkring 1750. men havde ikke noget med den store brand i 1751 at gøre. Ilden standsede lidt længere mod øst.

Mærkeligt nok kom gården endnu en gang i farezonen nemlig i 1768, da ilden hærgede de vest for stædet liggende bygninger. Branden opstod dengang i en maltkølle hos birkedommer, byskriver Bay, hvis gård nedbrændte til grunden sammen med flere omgivende ejendomme. Det var på denne grund, at den senere Borgmestergård - nu »Grenaa Folketidende« - blev opført,

Også denne gang skånedes nr. 46. vist nok udelukkende fordi vinden bar fra.

Men endelig - over højvandet hundrede senere - blev gården omsider ildens bytte. Ikke således, at den nedbrændte til grunden. Men i hvert fald ødelagdes den i så høj grad at den måtte nedbrydes og ombygges.

Den gamle Lundske Gård omfattede oprindeligt foruden hjørnet til lige den halvdel, som står endnu med fornyet facade til gaden, og som tilhører smedemester L. Laursen.

Gården var i sin oprindelige skikkelse en skøn og tyrpisk bindingsværksbygning fra Holberg-tiden. Den havde i den lange række år fra ca. 1759 til hen imod 1900 i hovedsagen kun været beboet af tre slægter.

Først købmandsslægten Høj hvis stamfader Jens Høj vist nok selv havde ladet gården opføre.

Dernæst fra 1776 købmandsslægten Broge, hvis førstemand, skipper og købmand Hans Broge, blev en af Grenaa's mest fremstående mænd. Han var i en lang række år en af byens »Eligerede Borgere« og i det hele taget en mand, som nød ubegrænset tillid og agtelse i Grenaa. Hans sønnesøn og store navn var grosserer og storkøbmand Hans Broge i Aarhus, som for denne by blev det samme som farfaderen i mindre stil havde været for Grenaa.

Og endelig for det tredie slægten Lund, som kom til gården i 1841 og forblev der til hen imod år 1900. Det er af sidst nævnte slægt, at nærværende artikel skulle give en lille skildring.

Frederik Chr. Lund

var født på Sønder Mølle 18. oktober 1810. Det var endnu, mens møllen hørte under Hessel, og faderen, Niels Lund, var altså mølleforpagter, men ikke ejer. Få år efter bortsolgte Hessels ejere møllen og omliggende jorder til J. P. Rødkjær, og Niels Lund flyttede ind til byen og blev »Smaahandler« og opsynsmand ved befordringsvæsenet i Grenaa. Det var endnu før der fandtes egentlige vognmænd. Når nogen skulle have vogn til en af nabobyerne, og det ville jo næsten altid sige til Aarhus eller Randers, havde de købmænd og avlsbrugere, som havde befordring, pligt til på omgang - selvfølgelig mod betaling - at stille køretøj til rådighed. Og »Opsynsmanden ved Befordringsvæsenet« skulle så føre bog over, hvem der stod for tur og tilsige vedkommende til at møde til den fastsatte tid og foretage køreturen. Herfor modtog han et lille honorar.

Sønnen F. O. Lund tog borgerskab som købmand 16. maj 1838, men havde ikke stået i købmandsslære. Han måtte derfor søge kgl. bevilling før han kunne vinde borgerskab og nedsætte sig som sådan, Det er

F. C. Lunds Enkes Boghandel
Lillegade nr. 46.

Boghandler F. C. Lund,
f. 1810, d. 1846.

Fru Boghandler Bine Lund,
f. 1813, d. 1898.

sandsynligt, at han oprindelig har haft kontoruddannelse. Lund etablerede sig i lille ejendom på Lillegades søndre side og holdt samtidig bryllup med Dorthea Jacobine (kaldet Bine) Starck. Hun var født på gården Bannersund ved Frederikshavn som datter af toldinspektør H. W. Starck i Grenaa.

Efter et par års forløb, nemlig i 1841, købte de Brogernes gamle gård. hvorom her tales og flyttede derover. Samtidig begyndte Lund foruden sin købmandshandel at drive lidt forretning med bøger. Der havde hidtil ikke været nogen boghandel i Grenaa. Folk læste ikke meget, og almanakken som var den mest udbredte bog, kunne man få hos købmændene. Boghandlen har til en begyndelse ikke været meget indbringende, men da Lund tillige var kollektør for »Tallotteriet«, en forgænger for Klasselotteriet, og fra 1810 byens kærner, kunne det nok gå rundt.

Lund var en meget svagelig mand. Han havde tuberkulose - tæring som man dengang sagde - og var selv klar over, at hans time kunne slå når som helst. Han var en meget pligtopfyldende og retscaffen mand, holdt sine regnskaber og bøger i den allerhøjeste orden og satte sin unge hustru ind i hvor alt var at finde, når han var død. Hun fortalte selv senere, at Lund mangel en aften sagde til hende, at hvis han skulle dø pludseligt og ikke opleve den næste dag, så var de forskellige regnskaber og kasser at finde der og der.

Mellemstræde med Lillegade i baggrunden. Bindingsværkshuset i Lillegade er fru Lunds. Til venstre for indgangsdøren var lejebiblioteket, til højre boghandelen.

De levede da også kun sammen i få år. Allerede i 1846 kort før jul døde boghandler Lund.

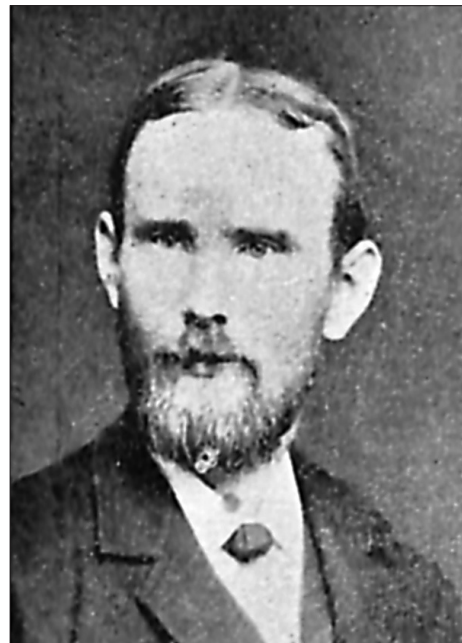
Kæmnerbestillingen overgik til købmand I. B. Møller, men hustruen overtog resten af mandens forretning, både købmandsforretning, boghandel og kollektion.

Bine Lund

var en sund og ligevægtig natur, en dygtig, praktisk og begavet personlighed med et muntært sind.

Forretningen kom nu til at hedde »F. C. Lunds Enkes Boghandel«, men folk i byen sagde som regel Bine Lunds Boglade.

Husets førelse og pasningen af de fire små børn lagde selvfølgelig beslag på en stor del af hendes tid og kræfter, og der måtte derfor holdes bestyrer i butikken, der ret snart udelukkende var gået over til at være boghandel. En af disse bestyrere var Vilhelm Hansen fra Stege, som i november 1860 tiltrådte pladsen og forblev der i en snes år, indtil han i 1879 etablerede sig på Torvet.

Boghandler Ib Valeur Fausbøll, f. 1857, d. 1901.

Et par år senere kom Ib Chr. Valeur Fausbøll. Han var født i 1857 på Nøragergaard ved Hobro. Hans moder var søster til urmager Valeur, som boede lige overfor på gadens modsatte side og datter af pastor Valeur i Ørum.

Fausbøll var en original og blev snart kendt af alle i byen. Han havde et skarpt øje for folks pudsigheder og forstod at omsætte sine iagttagelser i ord. Han var meget vittig og samtidig en smule giftig både i mund og pen. Fausbøll havde en lille poetisk åre og forstod især at forme en vise af lokal art. Han var derfor en søgt mand og skrev bl.a. til Haandværkerforeningens fastelavnsfester, hele små lokale revyer, hvis sange altid havde en ulastelig facon og kunne gøre sig også på tryk. Han var tillige en af byens tidligste dyrkere af amatørfotografi.

Fausbøll havde et noget skrøbeligt helbred, men blev i alle måder passet godt hos Madam Lund. Han blev da også hos hende, indtil hun døde og overtog derefter forretningen, som han flyttede til en butik i en nyopført ejendom oppe ved Torvet, nuværende Hellemann Nielsens, Fausbøll ægtede på sine ældre dage sin kusine, enkefru Ane Bruun, født Valeur, men døde efter få års forløb 5. juni 1901.

Omtrent samtidig med Fausbøll kom frk. Mathilde Ring, datter af afdøde lærer Ring i Enslev, til fru Lund.

Frk. Ring bestyrede navnlig lotterikollektionen, men hjalp også med i bogladen. Allerede en snes år før havde Madam Lund oprettet et lejebibliotek, som i mange år benyttedes flittigt af byens og omegnens beboere. Det var, da det var størst, på ca. 1000 bind, så kvantiteten var betydelig nok.

Som alle de ældste forretninger i Grenaa havde boghandelen ikke nogen egentlig butik, men blot et par ganske almindelige stuer. Der var en egen gammeldags hygge bag bindingsværksmurene i de lave stuer.

I den forreste af dem var endnu bjælkeloftet bevaret fra bygningens ældste tid. I den var lejembiblioteket anbragt. Der var reoler fra gulv til loft langs alle vægge. I den næste stue, den egentlige boghandel, stod i midten et rundt bord, hvorpå de sidste nyheder var fremlagt. Bag ved var disken.

Madam Lund holdt sig næsten altid hjemme. Hun gik aldrig tur; det brugte man jo nu forresten så godt som aldrig i ældre tid. Hun gik i det højeste en gang imellem op til Starcks, Kruses eller Nobels, som var hendes slægninge og nære venner. Bine Lund sad på sine ældre dage næsten altid i bogladen, travlt beskæftiget med sine strikkestrømpe og var glad for at få en passiar med kunderne. Hun var kendt af alle, og gamle grenaaensere, som kom til byen på besøg, glemte sjældent at aflægge en visit hos Madam Lund. Indtil Vilhelm Hansen etablerede sig, var forretningen byens eneste boglade, og der var ej heller brug for flere. At realskolen i 1883 byggedes som nabo, var selvfølgelig en vinding. Eleverne kunne før og efter skoletid, ja, når det kneb endogså i frikvartererne gå ind i bogladen og købe, hvad de manglede.

Fru Lund havde tre børn. En søn, Frederik Lund blev købmand i Ørsted, men flyttede senere til Randers. En datter, Frederikke, blev gift med godsejer, landinspektør Svanholm ved Hadsund, og endelig var datteren Dorthea Cathrine gift med købmand Chr. Thykier, Hevringholm Ladeplads ved Randers.

Efter fru Lunds død

22. juli 1898 solgte arvingerne gården og boghandelen ophørte, idet Fausbøll, som havde overtaget denne, flyttede den op i en butik på Storegade i købmand Vogels nyopførte ejendom.

Gården købtes af murer Hans Christensen, som kort efter solgte den

til købmand R. J. Christensen. Efter hans konkurs blev savskærer Eske Holm ejer i 1916.

Så kom den tid, da den gamle bindingsværksfacade nedreves og erstattedes med grundmur og spejlglasruder som ramme om Vestbane-kafeen.

Og endelig i januar 1929 ødelagdes en del af bygningen ved en ildebrand, hvilket gav anledning til, at den helt blev nedrevet og ombygget, ved hvilken lejlighed. Byen erhvervede en betydelig strimmel af grunden til gadeudvidelse. Dermed forsvandt altså den vestlige halvdel af den ca. 175 år gamle Høj'ske Købmandsgaard. Af den østre halvdel står derimod resten endnu tilbage i gavlen og gårdsiden, medens der allerede før århundredskiftet var sat ny facade ind.

Carl Svenstrup født 23. januar 1881 i Grenaa, død 17. februar 1964 i Grenaa, var bibliotekar, som blev modtager af Dannebrogordenen i 1947. Han er bedst kendt for sit mangeårige arbejde med Grenaa byhistorie.

Svenstrup blev født ind i en skomager familie i Østergade i Grenaa. Han gik ud af Grenaa private Realskole som 14-årig for at komme i lære som skomager. Efter læreårene drog han på valsen bl.a. i Tyskland, men vendte hjem for at læse til lærer. I 1906 blev han færdig som lærer fra Blaagaards Seminarium og vendte tilbage til Grenaa som lærer ved sin gamle realskole.

I forbindelse med 1. verdenskrig blev den daværende bibliotekar ved Grenaa Bibliotek indkaldt og Carl Svenstrup overtog arbejdet som bibliotekar. I 1947 blev han Ridder af Dannebrog og stoppede som lærer for udelukkende at hellige sig biblioteket og »Grenaa Bys Historie«, som han var påbegyndt udgivelsen af i 1933. Byhistorien har fyldt meget i Svenstrups liv, den udkom i perioden 1933-1957 og et komplet sæt indeholder 2.793 sider. Efter næsten 25 års arbejde var »Grenaa Bys Historie« færdig.

Grenaa Købstad bekostede i 1951 et maleri af Svenstrup, der er ophængt på rådhuset i Grenaa. I november 1954 fratrådte han som bibliotekar og i 1958 blev han æresborger i Grenaa. Svenstrup var gift to gange og overlevede begge hustruer, fik to drenge, var aktiv vinterbader og ivrig amatørfotograf. Han døde den 17. februar 1964 på De gamles Hjem, Lillegade 48 i Grenaa.

Information hentet fra Wikipedia.
Kildehenvisninger foreligger sammesteds.
https://da.wikipedia.org/wiki/Carl_Svenstrup